

באהה של תורה

פשת עיון ודרש בפרשת השבוע ופנוי השקפה לך ומוכר

י"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בת מדרש להוראה ולרבנות וכולוי יום לארכבים מצוינים

תובות המערבה:
מודיעין עילית
מספרה יוקף ז'ל
טל' - 08-9744220
דו"ל:
rg5740@gmail.com

©

גליון 223 תמוז תשע"ז

ו

ומרומה לא ייחזו ימיהם". ולפי פשטונו הינו שתלמידי בלבם נקראו 'אנשי דמים' ומרמה. אמנים רבינו שבירה מברטנורא פריש, שהכוונה היא לבלם שנקרה איש דמים', משום שהפיל בעצתו כ"ד אלפים מישראל.

והקשה רבינו יוסף חיים ז"ע"א בספר ברכת אבות, מדו"ע נקרא בלבם בשם "אנשי מרמה", והיכן מציינו אביה הרמאם, וכברבי המדרש ב"ר עה, ה) שלבן היה שבלם הוא אכן שוליה אביה הרמאם, ובוואר על פי התרגומים יונתן, שכינן רבנן כל הרמאם, لكن נאמר בו "אנשי דמים ומרמה".

ג. ולהלן נאמר (במדבר כב, כה) "וַיֹּאמֶר הָאָתָּה אֶת מַלְאָךְ הַיּוֹם וְתַחֲצֵץ רֹגֶל שְׁלָל בְּלָם עַד שְׁנָעֵשָׂה חִגְּרָה (עַפְּרָשָׁבָּם בְּמַדְבָּר כְּבָב, כה) הַאֲגָל שְׁקָמָיו יַעֲקֹב וְלִבְנָן וְנִשְׁבָּעוּ שְׁלָא יַעֲבֹרוּ כַּדִּי לְחוֹזֵק הַזָּהָר. וְכֵה דָּרְשׁוּ שְׁמֵעָד הַגָּל הַזָּהָר, וְזֹה שָׁמַרְתָּה הַכְּתָבָה, וְתַחֲצֵץ רֹגֶל בְּלָם אֶל הַקִּיר". ננטבtar במדרש תנומא (פר' ויצא יג') שקייר זה שבנו נגפה רוגלו של בלבם עד שנעשה החיגר (עפ' רש"ב'ם במדבר כב, כה) הא גאל שהקימו יעקב ולבן ונשבעו שלא יעבورو כדי לחזיק ה' זה. וכשה דרשו שם עדר הגאל הזה, והוא שאמור הכתוב, ותחלץ רוגל בלבם אל הקיר. הא גאל הוא הקיר, לפיה שעבר בלבם את השבועה שנשבעו ליעקב, שאמור אם לא תעבור את הגאל הזה לרעה, ובלעם זה לבן שנאמר ארמי אובד אבי, ועל שביקש לכלות ישראל נקרא ארמי, רק נברע הקיר מומו, לפי שהוא העדר על השבועה, דברתיב יד העדים היה בבראשונה. וכן מבואר בתרגום יונתן (פס' כד').

וביאר הברטנורא בפירושו על התורה (כב, כד), שהקב"ה הזכיר לבם על ידי דוחיקתו באוטו הגאל את הברית שכרת עם יעקב שלא לחזיק לו ולזרעו, ולכך יש לו לחימנע ולא לקלל את ישראל.

ד. והנה אמר יעקב לבן (בראשית לא, נב), "עד הגאל הזה ועד המצהה, אם אני לא עברו אליך את הגאל הזה, ואם אתה לא תעבור אליו את הגאל הזה ואת המצהה הזאת לרעה". וכתב השفتיה בחן (בראשית לא, מא), שמצוות כתבי רבינו שמושן, שהגאל המצהה היו שני עדרים על הברית שכורתו יעקב ולבן, וכיון שבלם עבר על הברית והלך לכלל את ישראל, ו עבר בינייהם לרעה, עשהו פיסח. והושפיק שתיבת' המצהה' היא גימטריא 'בלעם' [142], לرمז שבלם עבר על הברית שעלהה העידה מצבה זו.

ה. ובפרשנת מטות (ל, ח) נאמר "וְאֵת בְּלָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵד הַרְגוּ בְּחֶרְבָּה". וכותב בפירוש הריא"ש על התורה, "שמעתי שאותו חרב הוא אשר נען יעקב אבינו בגל אצל המצהה שעשו בינייהם הוא ולבן הארמי, ואמרו מי שייעור את הברית הזאת איש על רעהו ידקר בהרבה וסקל באבני הגאל. וזהו שאמר הכתוב, הרגו בחרב, והיינו החרב היודעה והמבוררת מימי יעקב".

על אלו אומות הטיל המלאך את קללות בלעם?

"וַיַּעֲמֹד בָּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אִין דָּרְךָ לְנִטוֹת יְמִין וְשְׁמָאוֹל" (כב, כו)

המשמעות ימעין שهما מלאך עמד בפניו בלבם ב'ג' מקומות. בתחולתה נאמר (פס' כג) "וַיֹּאמֶר הָאָתָּה אֶת מַלְאָךְ הַיּוֹם וְתַחֲצֵץ רֹגֶל כְּבָב, כה) "וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ הַיּוֹם וְתַחֲצֵץ אֶל הַקִּיר". ואחר כן (פס' כד) "וַיַּעֲמֹד מַלְאָךְ הַיּוֹם בְּמַשְׁעוֹל הַכְּרִמִּים גָּדָר מָה וְנִידָּר מָה. וַיֹּאמֶר הָאָתָּה אֶת מַלְאָךְ הַיּוֹם וְתַחֲצֵץ אֶל הַקִּיר". ול��וף (פס' כו) "וַיַּעֲמֹד מַלְאָךְ הַיּוֹם וַיַּעֲמֹד בָּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אִין דָּרְךָ לְנִטוֹת יְמִין וְשְׁמָאוֹל".

ופירושי"י בשם המדרש "מה ראה לעמור בשלשה מקומות? סימני אבות והראות" והארוחה בזה פירושים רבים. ובשפתוי חכמים ביאר באופן נפלא ותורתם והרביהם כבר בדעת זקנים ובפירוש הריא"ש על העמידות (ההנאה), שהנאה מתבונן ומצוא שיש הבדל בין "העמידות הלאה", כי בעמידה הראשונה היה ליתא לנוטה לאן ולכאן, שכן נאמר "וְתַחֲצֵץ הָאָתָּה אֶל הַדָּרָךְ" שמשמעו שלא היה ליתא צריכה אלא הטעיה מעת, אך בעמידה השניה לא יכול היה לא לצל Achach, שנאמר "וְתַחֲצֵץ אֶל הַקִּיר", שדקה את עצמה לצד הקיר כדי שילך המלאך, ובעמידה השלישית כבר לא היה לה דרך להטוט ימין ושמאל בפסקוק.

עליזה ליזה בת רחל גיולי ע"ה
יששכר בן יהודה ז'ל ע"י חובשי
שמעון בן ציון ז'ל

סיניה זוהר בת הדיא מעברי ע"ה
נתן בן בנימין בן ימין ז'ל
יוסף בן חביבה עוזר ז'ל ע"י סלה

אל תחטוף את מתנתה ה'...

"בלעם בן בעור" (כב, ה)

במדרש (במדבר"ר כב, ז) אמרו "שני חכמים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מעוברי כוכבים, אחיתופל מישראל ובולם מאומות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם, לפיכך לא הייתה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפן אותה להם". והקשה מון הגאון רבי חיים קיבסקי שליט"א בספר טמא דרא, כיצד יתכן לחוטף את מתנת החכמה מהש"ת הרי החכמה מאייתו היא והוא אשר "יהיב חכמתה לחכמים?"

ותיירות, שvak"ה חקוק שכל מי שעמל בתורה יזכה להתחכם בה, וכמו שאמרו מגילה ו, ב) "גַּעַת וְמַצְאָת אַתְּמִין", ולן יתכן שהיה אדם שיעmol בתורה באופן שלא היה לה נחת רוח מכך ואף על פי כן יהיה חכם בתורה, וכגון שלמוד בתשעה באב, או בבית הכסא, או שלמוד [זקואר] עלוניות...]. בחורת הש"ז ובקריאת התורה, שלאו זמינים ומוקומות שאסור ללימוד בהם ואין רצון ה' בך, והאדם שעובר על רצון ה' וועשה כן ומתהכט בתורה הרי הוא כ'חוטף' מותנתנו מהקב"ה, באשר מענלו הוא את חוק השחקק הש"ת בלא שם נגדי עניין שאין זה רצון ה'. וזה היה עניינו של אחיתופל שהיה גדולי הדור וחכם עצום אך היה בבחינת "חוטף מותנתנו". וכען זה צריך לברא את עניינו של בלעם שניצל את החכמה שהעניק לו הש"ת לדברים שאינם רצון ה'.

ב. ויש לעור ולצין את דבריו וביןו יוסוף וצ"ל ביהוחה דעתה (ח' ג' סי' טז) בשם הראשיה חכמה, שבעת חורת השליך ציבור אסור לעסוק בתורה, כי זמן תורה לחודז ומזמן תפילה לחודז, ואני לערב תיקון האחד בשני. ואיפלו להרהר בכוננה בדרכיו תורה אסורה, כי צירק שהיה אוניו אוניו קשיבותות לתפילה השליך צבור. ושכן כתוב הגאון רבי חיים פלאגי בספר רוח חיים (סי' צ' סק"ד), שאסור ללימוד בחורת השליך צבור. והושפיק בספריו בפ' החחים (סי' ט"ו אות נ'ב), שבחרות התפילה לא יענין בחידושים דיןibus שבסידור, ומכל שכן בספרי אחרים, ואיפלו בעיון בעלמא דרך העברה אסורה, אלא יתן דעתו לשמווע ברכות החזורה מחשלייך צבור מתhalbז וועוד סופן. ומכל שכן שלא ישיח שהחיה בטלה כלל, ואיפלו לצורך גדול.

סבא בלבם

"וַיַּלְכֵל קָלְל אֶת עַם ה' הַזָּהָר" (כב, ה)

דבר פלא מצאנו כאן בתרגום יונתן בן עזיאל "וישלח שליחים אל לבן הארמי, והוא בלבם שיקש לבלוע את עם ישראל. בן בעור, שניחיה טיפש מזור חכמתנו, ולא חס על בניו ישראל, ורע בניו בפדן היא פטור, ובית מושבו בפדן היא פטור. ושנאה על שמו, שהיה פטור חלומות". ונמצא, שבלם הרשע שנטבוקש על ידי כלך לכלל את עם ה', והוא לבן הארמי. וכן כתוב בסדר הדורות (האלף השלישי) ב' אלפים תב'ט' בשם חזקה'ק. וזהן לתמה כיצד האיר לבן ימיים ברים, שהרי ישנה דעה (סנהדרין קה), א) שלבן הארץ ימיים עדימי השופטים, והוא היה כושן רשותם מכל ארם נהרים (שופטים ג, ח).)

ובידעת זקנים מבערת התוספות (שמות א, ה) הוכיחו כן מהגמ' בסנהדרין (שם) שהוא בעור, הוא לבן הארמי. בעור - שבא על בער. ומה שמו - לבן הארמי. ומוכח שבלם שנקרה בעור, על שם שבא על בער (מכובאר בגמ' שם), הוא לבן הארמי. בין פיש הרברטנורא בפירושו עה"ת (במדבר כב, כד) [אמנם רשי"י (סנהדרין שם ד"ה תנא) פירוש, שלבן היה אביו של בלעם].

ב. ובמסכת אבות (ה, יט) שניין, תלמידיו של בלעם הרשע יורים גיינטס יוירדים לבאר שחות, שנאמר, ואתה אלהים תורידים לבאר שחות, אנשי דמים

לעג' ר' בנימין בן סלה ז'ל ♦ סורה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז'ל ♦ נזואה בת תאגה ע"ה
אהרון בן יחיא ז'ל ♦ רחל בת פאלחה ע"ה
עביה בת רוח ע"ה

ותירץ הגורא, שהנה דרשו חז"ל אמר הקב"ה לבלעם, אם תעקור ישראל מי קיימים התורה? הלא חזרתי על כל אומה לשון ולא קבלו?! אמר בלעם, אני אקיים". וכך רמזו האתנן על מצות ג' רגלים, שכן דרשו (סנהדרין, שם) "בלעם חיבר ברגלו את התורה, שנאמר יילך שפיף", והיוינו שנעשה חיבר מחתמת שנמחזה רגלו בקירות על ידי האתנן, והרי חיבור פטור ממצות ראייה ברגלים, ומונילא לא יוכל לקיים מצוה זו.

ביצה התגבר אלכסנדר מוקדון על החיים שהמייתו בראייתן?

"ירא את ישראל שוכן לשבטיו" (כד, ב)

במדרש אגדה (בובר, כא) אמרו "וישא בלבם את עיניו. בשראה שלא היה יכול לקללם, ביקש להזיקם בעין רעה, התחליל מסתכל בהם וכ"ו". ובמדרש תלפיות (אות אלף עף בעלי חיים) נתבאר שאין הכוונה לסתם עין הרע, אלא שלבלעם היה כח להזיק ולחשוח בעיניו. וכפי שהביא בשם ספר קרבן שבת – "אלכסנדרוס מוקדון כshall וכבש את כל העולם, הגיע למקום אחד שבו שם חייו וופפות שמייתים בראשיהם, ונתיראו שלא יאביד הוא וחיליו. מה עשה, לבש לבוש מכוסה במראות, וראו העופות והחיות ההם את עצםם במראה, בבראותם צורתו עצמן בתוך המראה המיתו עצמן. וכן היה ממש עין הרע בלבם". וביאר בעל המדרש תלפיות, שהקב"ה ברא עופות וחיות שטבען להמית בראשית כדי להודיע בחום של צדיקים המכמיטים בראשיהם, כפי שמצוין בכמה מקומות בתלמוד (שבת לד, א ועוד) "נתן עיניו בו ועשה לו של עצמות". ומפני שיש בכל דור לצנינים המכחישים את זה הצדיק וטוענים שאים זה לא מת מחמת ראיית הצדיק אלא משום שהגיא ומננו למוות, אך נודעו חיים אלו להוכחה שיש מושג בעולם של המתה בבחוראייה. ובדרשות רבי אבן שועיב בפרשנותו כתוב "וכבר זה הקצת מחכמי המחקר שיש בני דמיונים מזוייקים בהבנת עיניהם באפעה ששמית בהבטחת עיניו, והוא דבר מפורstem וממושה". [ובילוקוט רואני בפרשנותו אמרו "בストוריא היו בר נש בכל אתר דהוי מסתכל אפילו לטב מתחפר לביש. יומא חד אויל בר נש בשוקא והוא אנפוחי עיניו נהירין,athi החוא גבריא ואסטכל ביה ואטבקעו עינו ובו" עיין שם].

ביצד יתכן שברכת בלבם לישראל גדולה مبرכת יעקב אבינו ומשה רבינו?

"ישב ישראל בשטבים" (כח, א)

יש לעין האם ישראל שמעו את ברכות בלבם. ודבר זה מופיע בילוקוט שמעוני בפרשנותו (רומן תשע"א): "שברכ בלבם את ישראל היה קולו חולק ששים מיל במחנה ישואל, ווגולה ברכה שברך בלבם את ישראל מרבות שברך יעקב את השבטים הוכחים את אירובן שמעון ולוי, ואך משה לא ברך בשברך יעקב את השבטים הוכחים את אירובן שמעון ולוי, ואך משה לא ברך עד שהוכחן תחוללה, אך בלבם היה ברוכותיו שות ואין בהם פגם לפיכך גבהה דעתן של ישראל ובאו לידי תקלקה בעצת בלבם". ונמצא שלא רק ישראלי שמעו את ברכותיו אלא שברכות אלו הם שגרמו להם להתגאות ולהיכשל בעינוי צניעות. והగאון רבי אהרן קוטלר צ"ל (משנת רבי אהרן, מאמרין ושיחות עמ' לח) העיר שהרי בלבם שיבח את ישראל דוקא בעניין צניעות, ובמו שפירוש"י (כח, ה) "מה טבו אלהין – על שראה תפוחיהם שאינן מכובנן זה מול זה", ואם כן אדרבה כיון שם שמעו זאת היה להתחזק ביזור בברך, אלא שזיהוות הדעת גורמה להם לישראל שנכשלו וחטאו דוקא במה שנשתבחו.

העלון נכתב ונערך בס"ד ע"י הרב ראובן גולן. ניתנו להזין לשיחות חמוץ מהאתן המחבר בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטלי' 001-6171000-1-1-2-48-1. או 8* ואמרו את שם המרצה והקש-1[1].

לקבלת העalon בדוא"ל מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

המעוניינים להקדיש ולתרום להפעלת העalon, וכן
לשיער בהפעתו ברחבי הארץ
יפנו בטלי' 9452903-08, או בפקס 9452903-1538

ובזה רמז המלך לבלעם הרשע את סימני האבות ועניהם, כי העמידה הראשונה היא כנגד אברהם, ובזה היה רוחו לנוטה לכאן ולכאן להורות ותחול הקלה על בני ישמעאל ובני קטרה שיבאו רוח מכך ומכאן בכנדר יצחק, ובזה היה מקום לנוטה רק לצד אחד, להוות לשם אם יבקש לקלל בינו של יצחק ימצא רוח מצד אחד, שתחול הקלה על עשו שיבא מיצחק. והעמידה השלישית היא כנגד יעקב, ולכך לא היה רוח לנוטה ימין ושמאל, הייתה יעקב מיתתו "במקום צר", כנגד יעקב שנאמר בו "יעיר לו". נאמר בעמידה השלישית "במקום צר", כנגד יעקב שנאמר בו "יעיר לו".

היכן נמצא היום חמورو של משיח?

"ויפתח ה' את פי האתנון" (כב, כח)

במסכת אבות (ה, ו) שנינו ש"פי האתנון" הוא אחד מהדברים שנבראו בעבר שבת בין השמשות. ופירש הברטנורא שבין המשמשות נגור על האתנון שתדברם עם בלעם. וביאר התוספות יומ טוב, שהברטנורא פירש כן מושם שאין לומר שהאתנון של בלעם נבראה בין השמשות, כי לא ניתן שהיתה חיה כל כך הרבה שנים מששת ימי בראשית עד זמנו של בלעם. אמן במודרש אגדה בפרשנותו אמרו "הוא האתנון שנברא בששת ימי בראשית, ויעקב נתנו לבלעם". ומשמע שהוא האתנון של בלעם נבראה בין השמשות. נילאורה מה הקשר בין יעקב לבין מודע נתנה לי אך לדברי התרגומים יונtan לעיל שבלבם הוא אכן שהיה חמיו של יעקב הרוי והובן היבט).

ובצעין הוא מצינו בפרק ד' אליעזר (פרק לא') שהחומר שרוכב עליו משה רבינו הגדה הנה של האתנון שנבראת בין השמשות, והוא היה החומר שרוכב עליו אברהם אבינו, ומה שרכב עליו בבוואו לאגאל את ישראל ממערים, ועל אותו חמוץ ירכב המשיח כшибואו לגואנלא בנהווא. ומוכח שהאתנון עצמה נבראה בין השמשות. ובמודרש תלפיות (ענף חמוץ) אמרו, שאבraham מסר את החומר של ליצחק, ויצחק לע יעקב ולוי ל Kohath וקהת לענמרם ועמרם למשה. והוותיק שם יאמ' תאמר, לאחר שמת משה היכן נשאר אותו החמור? ויש לומר שכשעלתה משה להר נבו למות שם, עלה עם החמור. ונשאר החמור שם על ההר ורואה שם עד שיבוא המשיח".

ואם כן אין זו כל קר קושיא כיitzד האתנון של בלעם היה כל קר הרבה זמן, כי העשה הדבר בדרך ניסית, כמו שאירע אצל בנה ששימש את אבותינו ומחכה עד ימינו אנו לביאת המשיח".

באייזו שפה דיברה האתנון?

הגאון רבינו יהונתן אייבשיץ חקר בספר תפארת יהונתן באיזו שפה ולשון דיברהה בלשון שהבini בעם. וכתב, שאם האתנון עצמה דיברה עמו מסתבר שדריברה בלשון שהבini בעם, אך לדעת הזוהר הקד"ה, ש"פי האתנון" הוא מלך שנקרא נזובשות הקדושים נקרא קמואל] בודאי דיבירה בלשון הקדוש כי אין המלכים נזקקין לשון אחרת. וההסיק, שכיוון שדברי האתנון נועדו כדי לביבש את בלעם בפני שרי בלק, על כרחך שלא דיבירה בלשון שהבini. מביניהם את דבריה, אלא דיבירה בלשון שהבini.

rangle של בלבם מנעה ממנה לקיים את המצוות במקום ישראל

"מה עשית לך כי היכתני זה שלש רגלים" (שם)

פירשי" רמזו לו אתה מבקש לעקו אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. והקשו המפרשים מדוע רמזה לו דוקא מצוה זו?

לזכר יוסף בן דוד ויעזונה שלומי ז"ל ע"י בנו ר' יאיר שלומי הייז♦
אלישבע בת שלמה ושרה גדי ע"ה♦
הנה בת שדרה עדני ע"ה ר' כהן מיכאל♦

לע"ג רינה רינה בת זיהורה שרה חי ע"ה♦ שרה בת אברהם ומורי סינואני ע"ה ע"ג' הרב♦ מרת מלכה מולוק בת מאנואר שלמי ע"ה ע"י ילהיה הייז♦

נעמי בת רינה (רינה) ישעה ע"ה
مول בת מרגלית ודוד עברי ע"ה
גדעון בן רחל נעמו ז"ל

שלמה בן עליה זכר זיל ע"י אבוטבול♦
נעימה בת לולו ניראין ע"ה
שרה בת סאלם יהודה ע"ה

אוחד חיים בן יהודית מරחבי ז"ל♦
שלמה בן שמעה ואדרעי ז"ל♦
מרלו היה בת אודט בניטה ע"ה